

Leidmotief

Wanneer was dat? Ik weet het niet precies. Ik kon net lopen, dus ik was nog een peuter. Dat weet ik wel. In de verte scheen de zon, die de wereld onverstoorbaar in zijn koude, kalme gloed hulde. De wereld was nog helder voor me, oneindig, eeuwig in beweging, schommelend, hemels maar angstaanjagend. Een zwakke, zoete geur vermengd met die intense lucht van groen, die alleen in de natuur is te vinden. Er stond een zacht briesje. Mijn lichaam werd omsloten door geruis, zacht en verkoelend. Ik wist nog niet dat dat het geluid van blaadjes aan de bomen was.

Maar er was nog iets.

In de lucht zag ik een dichte, beweeglijke wolk die steeds van vorm veranderde, dan weer kleiner, dan weer groter werd, zich verplaatste. Mama of papa kon ik nog niet zeggen, maar ik zocht al wel naar een manier om me uit te drukken. De woorden lagen op het puntje van mijn tong. Eerst trok een ander geluid mijn aandacht.

Een geluid als een plotselinge plensbui.

Krachtig, helder.

Er golfde iets naar buiten – een trilling.

Ik luisterde gefascineerd, het voelde alsof ik er helemaal in wegzonk en er kwam een innerlijke rust over me. Als ik het weer zou horen zou ik het omschrijven als het wonderlijke geluid van een zwerm zoemende bijen die over de top van een heuvel scheert.

Hemelse, majestueuze muziek die de wereld vult!

Voorspel

De jongeman draaide zich geschrokken om. Niet omdat een auto toeterde. Hij stond op een kruispunt in het midden van een metropool.

Het kosmopolitische centrum van Europa, dé toeristische bestemming in de wereld. De voetgangers kwamen uit alle windstreken, in alle vormen en maten. De trottoirs werden bevolkt door een mozaïek van verschillende nationaliteiten, een mengelmoes van talen golfde heen en weer als eb en vloed.

Deze jongen, die met zijn abrupte stilstand de stroom voorbijgangers ontregelde, had een normaal postuur, maar het zou goed kunnen dat hij al snel de hoogte inschoot. Hij oogde een jaar of veertien, misschien vijftien, en was het toonbeeld van jeugdige onschuld. Hij had een katoenen broek aan, een kaki T-shirt en een beige lichtgewicht jas. Schuin over zijn schouder hing een oversized canvas tas. Op het eerste gezicht zag hij eruit als een gewone tiener, maar hij maakte een wonderlijk vrije en ontspannen indruk. Hij droeg een pet en had een aantrekkelijk Aziatisch gezicht, maar door zijn bijzondere ogen en lichte huid was het niet makkelijk hem te plaatsen.

Hij keek omhoog.

Zonder op het verkeer te letten staaarde hij naar een bepaald punt. Een blond jongetje volgde de blik van de jongeman omhoog, totdat zijn moeder hem meetrok naar de overkant van het zebrapad. Het jongetje bleef over zijn schouder naar de jonge-

man met zijn donkerbruine pet kijken, totdat hij het opgaf en met zijn moeder meeliep.

De jongeman, die stokstijf midden op het zebrapad stond, kreeg eindelijk door dat het voetgangerslicht op rood was gesprongen en liep snel naar de overkant. Hij had duidelijk naar iets staan luisteren. Hij deed zijn tas goed over zijn borst en peinsde over het geluid dat hij op het kruispunt had gehoord.

Het gezoem van honingbijen.

Een geluid dat hij van jongs af aan kende, een geluid dat hij ook overal herkende. Kwam het uit de richting van het Hôtel de Ville? Hij keek zoekend om zich heen en toen hij de grote klok op de hoek zag, besepte hij dat hij te laat zou komen. Ik moet me aan mijn belofte houden, zei hij tegen zichzelf. Hij trok zijn pet omlaag en zette er de pas in.

Mieko Saga was gewend dat haar geduld op de proef werd gesteld en toch besepte ze met een schok dat ze bijna in slaap was gevallen. Ze keek om zich heen, wist even niet waar ze was, maar toen ze de vleugel zag met de jonge vrouw erachter, realiseerde ze zich dat ze in Parijs was. Uit ervaring wist ze dat ze niet ineens rechtop om zich heen moest kijken, want dan had iedereen meteen door dat je had zitten dutten. Het was de kunst om rustig je hand naar je hoofd te brengen alsof je aandachtig luisterde en dan een beetje te gaan verzitten alsof je een andere, minder vermoeiende houding zocht.

Mieko was niet de enige die moeite had om wakker te blijven. Ze wist zeker dat de andere muziekpedagogen er ook last van hadden. Alan Simon, naast haar, was een zware roker; zonder een shot nicotine werd hij gek van saaie optredens. Het zou niet lang duren of zijn handen zouden gaan trillen.

Sergei Smirnoff, die aan de andere kant van Simon zat, leunde met zijn grote lijf en een nors gezicht doodstil tegen de tafel, wist ze. Maar hij verheugde zich op het moment dat het allemaal voorbij zou zijn en hij bij de bar een borrel kon halen.

Mieko was geen haar beter. Ze hield van muziek, maar ook van alle aardse geneugten, inclusief sigaretten en alcohol. Ze wilde van deze pijnlijke beproeving worden verlost zodat ze samen het glas konden heffen en konden roddelen.

De audities werden in vijf steden gehouden: in Moskou, Parijs, Milaan, New York en in de Japanse stad Yoshigae. Behalve in Yoshigae vonden alle audities plaats in concertzalen van gerenommeerde conservatoria.

Mieko wist dat er was geklaagd dat zij met z'n drieën de jury voor de audities in Parijs vormden, en inderdaad hadden ze er achter de schermen met voorzichtig manoeuvreren voor gezorgd dat zij de audities in Parijs zouden doen. Zij waren de rebellenclub onder de juryleden, ze hielden van een borrel en waren altijd goed voor kritisch commentaar. Maar ze waren trots op hun oor voor muziek. Hun gedrag was dan misschien niet boven alle twijfel verheven, maar als het om het herkennen van oorspronkelijk talent ging hadden ze een reputatie hoog te houden. Als er iemand een nieuwe belofte onder de kandidaten kon ontdekken, waren zij het wel. Daar waren ze van overtuigd. Maar zelfs zij begonnen hun aandacht te verliezen.

Eerder hadden zich twee of drie op het eerste oog veelbelovende pianisten gepresenteerd, maar de optredens daarna vond Mieko teleurstellend. Ze waren op zoek naar niets minder dan een ster.

Alles bij elkaar waren er vijfentwintig kandidaten. Ze hadden er nu vijftien gehad en moesten er nog tien. Ze voelde zich een beetje slap. De gedachte drong zich op dat in een jury zitten een nieuwe vorm van marteling was. Bij de eindeloze permutaties van Bach, Mozart, Chopin, Bach, Mozart, Beethoven, voelde ze zich wegzakken.

Vanaf het moment dat een pianist begon te spelen wist ze meteen wat hij waard was. Sommige muziekpedagogen beroemden zich erop dat zij het al zagen zodra een musicus het podium op-

kwam. Sommige jonge pianisten hadden een bepaalde uitstraling, maar ook als ze die niet hadden was het niet moeilijk om al na de eerste paar minuten de kwaliteit van hun spel te beoordelen. Indutten was onbeleefd en bot, maar als een kandidaat niet in staat was de aandacht vast te houden van een jurylid dat een meer dan gemiddeld uithoudingsvermogen had ontwikkeld, dan kon de pianist het wel vergeten om ooit een band met gewone muzikliefhebbers op te bouwen.

Wonderen bestaan immers niet.

Mieko wist zeker dat de andere twee er ook zo over dachten.

Het Internationale Pianoconcours van Yoshigae werd om de drie jaar gehouden, dit jaar voor de zesde keer. De afgelopen jaren had het concours zijn reputatie weten te versterken. De winnaars begonnen door te stromen naar concoursen die bekender waren. Yoshigae had snel naam gemaakt als podium voor aanstormend talent.

De winnaar van het laatste concours in Yoshigae was destijds niet door de eerste selectie gekomen. De kandidaten hadden dan ook hoge verwachtingen van de audities, want dat Assepoester sprookje kenden ze maar al te goed. Maar zelfs die winnaar had op een bekend conservatorium gezeten en was in eerste instantie alleen afgewezen omdat hij te jong was om de vereiste wedstrijdervaring te hebben. Eigenlijk was er maar zelden een groot verschil tussen de beoordeling bij de aanmelding en de daadwerkelijke kwaliteit van de pianist. Als iemand van jongs af aan al was opgevallen door zijn studiezin en les kreeg van een beroemde docent, zou hij naam maken. Als iemand zo'n leven met voortdurend studeren niet aankon, zou hij nooit een bekende pianist worden. Het was ondenkbaar dat er zomaar iemand uit het niets zou opduiken en als ster zou eindigen. Af en toe kwam er een veelbelovende leerling van een muzikale grootheid bovendrijven, maar die waren soms zo in de watten gelegd dat ze meer moeite hadden om het nest te verlaten. Een concertpianist moest

stalen zenuwen hebben. De druk van al die concoursen vergt veel van lichaam en geest en als je niet sterk genoeg bent overleef je de slopende tournees van een professionele concertpianist niet.

Maar er stonden telkens weer nieuwe jonge kandidaten in de rij voor de piano en daar scheen geen eind aan te komen. Ze moesten minstens over een goede techniek beschikken en zelfs dan was er geen garantie dat ze een echte musicus zouden worden. Zelfs professionele pianisten konden er niet op vertrouwen dat hun carrière niet in het slop zou raken. Hoeveel uur hadden ze niet achter die bek van dat angstaanjagende zwarte gevaarte doorgebracht, lol maken in hun jeugd aan anderen overgelaten, de hoop en verwachtingen van hun ouders op hun schouders voelen rusten? Allemaal droomden ze over donderend applaus.

‘Onze beroepen lijken erg op elkaar.’ Mieko herinnerde zich Mayumi’s woorden.

Mayumi Ikai was een vriendin van de middelbare school die een succesvolle detectiveschrijver was geworden. Mieko had vooral in het buitenland gewoond, als kind maar vier jaar in Japan, en Mayumi was een van haar weinige vriendinnen. Mieko’s vader was diplomaat, waardoor ze dan weer in Europa en dan weer in Zuid-Amerika had gewoond en ze in Japan, waar homogeniteit boven alles ging, vanzelf een vreemde eend in de bijt was. Ze voelde zich alleen verwant met andere einzelgängers zoals Mayumi. Nog steeds gingen ze af en toe samen wat drinken en Mayumi trok de vergelijking tussen de literaire wereld en die van de klassieke muziek.

‘Het lijkt op elkaar, vind je niet?’ zei ze een keer. ‘Er zijn veel te veel pianoconcoursen en er zijn veel te veel literaire prijzen voor debutanten. Iedereen wil bekend worden, dus zie je steeds weer dezelfde pianisten auditie doen voor een concours en zo gaat het ook met al die literaire prijzen. In beide werelden kunnen er maar weinig mensen van hun beroep leven. Er zijn legio schrijvers die willen dat we hun boeken lezen, legio pianisten die

willen dat we naar hen luisteren, maar zowel de literaire wereld als de muziekwereld heeft het zwaar te verduren: het aantal lezers en het aantal concertgangers neemt gestaag af.’

Mieko lachte geforceerd. Liefhebbers van klassieke muziek vergrijzen overal en musici staan voor de uitdaging om jongeren te bereiken.

Mayumi ging verder met haar vergelijking. ‘Zowel schrijvers als muzikanten rammen op een toetsenbord en het zijn allebei op het eerste gezicht heel nobele beroepen. Anderen zien alleen het eindproduct, de volleerde pianist op het podium, maar om dat te bereiken moeten we ontelbaar veel uren in ons eentje doorbrengen.’

Daar was Mieko het mee eens. ‘We hebben allebei uren op de toetsen zitten rammen.’

‘Toch moeten beide beroepsgroepen hun horizon blijven verbreden en nieuw bloed binnenhalen, want anders zou je op termijn geen coryfeeën meer hebben,’ aldus Mayumi. ‘Het vooruitzicht op gouden bergen zou ook minder worden. Daarom blijft iedereen op zoek naar dat ene nieuwe gezicht.’

‘Maar in de kosten zit wel verschil,’ stelde Mieko. ‘Jij hebt geen kapitalen nodig om een roman te schrijven, maar weet je wel hoeveel wij moeten investeren?’

Daar had Mayumi begrip voor. Ze knikte en tikte voor elke kostenpost een voor een haar vingers aan. ‘Je hebt de kosten van een instrument, partituren en lessen. Daar komen de uitgaven bij voor een optreden, bloemen, kleding. Reiskosten als je in het buitenland studeert. Wat nog meer?’

‘Soms worden de huur van een concertzaal en de onkosten voor het personeel in rekening gebracht. Het uitbrengen van een cd kan ook het nodige kosten. En dan heb je nog de uitgaven voor flyers en advertenties.’

‘Geen beroep voor mensen met een smalle beurs.’ Mayumi huiverde, Mieko grijnsde.

‘Maar op één belangrijk punt hebben jullie het makkelijker

dan wij, schrijvers,' zei Mayumi. 'Muziek wordt overal begrepen, waar je ook komt. Van een taalbarrière is geen sprake. Iedereen begrijpt de emoties die je uitdrukt. Schrijvers hebben wel te maken met een taalbarrière en ik ben enorm jaloers op die universele taal van muziek en emoties.'

'Je hebt gelijk,' zei Mieko schouderophalend. Muziek laat zich niet in woorden vangen. Alle tijd en het geld die je erin investeert betalen zich maar zelden terug, maar als je zo'n bijzonder, intens vreugdevol moment ook maar één keer ervaart, vergeet je meteen alle offers die je hebt gebracht.

We zijn allemaal uit op hetzelfde, we verlangen, snakken naar dat magische moment.

Er lagen nog vijf dossiers. Nog vijf pianisten te gaan.

Mieko dacht na over welke kandidaten ze zou laten doorgaan. Op grond van wat ze had gehoord was ze er maar van één echt overtuigd. Maar als de andere juryleden een bepaalde andere kandidaat zouden voordragen zou ze daarin meegaan. Dat waren de enigen die het niveau hadden waar ze naar op zoek was.

Ze worstelde altijd met de vraag of de volgorde van de kandidaten uitmaakte. Soms vond ze een pianist in eerste instantie goed werk afleveren, maar was dat wel zo? Als ze hetzelfde optreden nog een keer zou horen, zou ze dat dan nog steeds vinden? Bij audities en concoursen, waar de volgorde door het lot werd bepaald, had die volgorde veel invloed en ook al probeerde ze scherp onderscheid te maken tussen volgorde en kwaliteit, het bleef haar dwarszitten.

Tot nu toe waren er twee Japanse deelnemers aan de beurt geweest, die allebei aan het conservatorium hier in Parijs studeerden en allebei technisch zeer begaafd waren. Ze zou het niet erg vinden om een van de twee tot het concours toe te laten als de andere juryleden hem zouden voordragen, maar van de andere kandidaat was ze helaas niet erg onder de indruk. Als ze qua techniek vergelijkbaar waren ging het erom of hun spel dat onbe-

noembare *iets* had dat je greep, dat je aandacht gevangenield. Pianisten met een uitstekende techniek of iets eigens dat tot de verbeelding sprak waren één ding, maar de scheidslijn tussen degenen die werden toegelaten en de anderen was dun. Kandidaten die vragen opriepen, die voor opschudding zorgden, waar je je ogen niet vanaf kon houden. Als ze twijfelde ging ze af op die niet te benoemen, vage gevoelens. Haar criteria kwamen uiteindelijk hierop neer: wil ik deze pianist nog eens horen of niet?

Toen ze de volgende map opende viel haar oog op zijn naam.

Jin Kazama.

Mieko had de gewoonte om zich voor het concours niet uitgebreid te verdiepen in de achtergrond van de deelnemers. Maar ze kon het niet laten om dit dossier aandachtig door te nemen. De documenten waren in het Frans, waardoor ze niet wist met welke karakters zijn naam werd geschreven, maar hij leek een Japanner te zijn. Op de aangehechte pasfoto zag hij er zowel beschaafd als een tikkeltje wild uit. Hij was zestien.

Zijn cv was korter dan kort. Hij had niet gestudeerd, had geen ervaring met concoursen. Helemaal niets. Na de basisschool in Japan was hij naar Frankrijk verhuisd. Meer viel er uit zijn cv niet op te maken.

Dat hij geen muziekopleiding had was niet zo ongebruikelijk. In de muziekwereld, waar je struikelde over de wonderkinderen, hadden veel kinderen die al op jonge leeftijd waren gedebuteerd geen muziekopleiding; vaak gingen ze pas op volwassen leeftijd een opleiding volgen om hun spel met theoretische kennis op een hoger plan te brengen. Dat had Mieko zelf ook gedaan nadat ze als tiener op twee internationale concoursen goud en zilver had gehaald – ze werd beschouwd als muzikaal whizzgirl.

Afgaande op zijn cv had Jin Kazama nog nooit opgetreden. Er stond alleen op vermeld dat hij bijzonder toehoorder aan het Parijse Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse was. *Bijzonder toehoorder?* Bestond zoiets?

Mieko liet haar hersens kraken. De jongen was door de schriftelijke aanmelding gekomen en zou auditie doen in het conservatorium. Dat zouden ze toch niet hebben verzonnen. Maar toen ze onderaan het document keek, naar de kolom waarin werd vermeld wie zijn leermeester was, snapte ze waarom hij ondanks zijn aanfluiting van een cv toch auditie mocht doen. Ineens sloegen de vlammen haar uit.

Dit kan niet waar zijn, dacht ze hoofdschuddend. Ik heb dat net op zijn cv zien staan, maar ik heb het kennelijk niet willen zien.

Sinds zijn vijfde les van Yuji Von Hoffmann. Haar hart ging tekeer, ze voelde het bloed door haar aderen razen. Het verbaasde Mieko dat het haar zo aangreep en daardoor greep het haar nog meer aan.

Dat ene zinnetje was zó belangrijk dat ze goed snapte dat zijn schriftelijke aanmelding bij de eerste selectie niet tot een afwijzing had geleid. Hij had geen enkele podiumervaring en volgde geen muziekopleiding. De jongen leek vlees noch vis.

Ze wilde er heel graag over praten met de twee andere juryleden, maar hield zich in. Terwijl Mieko de informatie over de pianisten meestal ongelezen liet, behoorde Simon tot degenen die er even een snelle blik op wierpen en had Smirnoff de gewoonte om zoveel mogelijk informatie te verzamelen, dus dit moesten ze al hebben gezien. De verrassing werd nog groter toen bleek dat een stempel op het aanmeldingsformulier aangaf dat er een aanbevelingsbrief bij zat. Een aanbevelingsbrief van Yuji Von Hoffmann! Haar jurygenoten moesten totaal verbluft zijn geweest.

Nu ze erover nadacht: bij het diner gisteren leek het of Simon iets kwijt moest, maar ze hadden de afspraak het nooit over kandidaten te hebben. Ze kon zich zijn gezichtsuitdrukking nog voor de geest halen toen hij zijn woorden weer inslikte. Simon was begonnen over Yuji Von Hoffmann, die afgelopen februari in stilte was overleden. Hij was een legende, werd hogelijk gerespecteerd door musici en muzikkliefhebbers over de hele we-

reld, maar op zijn verzoek werd hij in kleine kring begraven.

Daarmee was het nog geen einde verhaal, want precies twee maanden na zijn dood werd door musici een grote, internationale herdenkingsbijeenkomst gehouden. Mieko had een recital gehad, kon er dus niet naar toe en heeft er later een video van bekeken.

Von Hoffmann had geen testament. Dat was typisch iets voor hem, hij was er de man niet naar om ergens aan gehecht te zijn, maar bij de herdenking zongen de laatste woorden rond die Von Hoffman tegen een vriend had gezegd.

Ik heb een bom geplaatst.

Een bom? had Mieko gevraagd. Von Hoffmann werd altijd al beschouwd als een mysterieuze man met veel invloed in de muziekwereld, maar hij had ook een schalkse, speelse kant. Maar dan nog wist Mieko niet wat ze van die woorden moest denken.

Als ik er niet meer ben zal hij ontploffen. Een prachtige bom voor de wereld.

De familie van Von Hoffmann had hem gevraagd wat hij bedoelde, maar hij had ze alleen stralend aangekeken.

Geïrriteerd staaarde Mieko naar de bijna lege pagina's. Simon en Smirnoff moesten de aanbevelingsbrief van Von Hoffmann hebben gelezen. Wat zou erin staan? Ze was zo opgefokt dat ze de opschudding niet meteen opmerkte. Ze keek op en zag dat het podium leeg was, personeel maakte het aan kant.

Jin Kazama is dus niet komen opdagen? Dat moet het zijn, Kazama's dossier klopt niet. En die aanbevelingsbrief ook niet. Vlak voordat hij is gestorven zal Von Hoffmann al verzwakt zijn geweest. En in die toestand had hij behoefte een brief te schrijven.

Iemand van het personeel riep vanuit de coulissen: 'We hebben net een telefoontje gekregen van de volgende deelnemer dat de reis hem meer tijd kost dan gedacht en dat hij verlaat is. Hij zal vandaag als laatste optreden, de andere kandidaten zullen eerst spelen.'

De zaal werd stil toen de volgende pianist, een jong meisje in